

Pau Riba, el més gran iconoclasta de la cançó catalana (I)

El músic i escriptor ha mort com a conseqüència del càncer de pàncrees que va anunciar mesos enrere | Riba ha estat un referent intergeneracional de la música popular moderna i la cultura catalana

Pau Riba a principis dels anys 70 | Pilar Aymerich

Ha mort Pau Riba

Pau Riba i Romeva va néixer a Palma (Mallorca) el 7 d'agost del 1948. Va ser el segon fill d'una família benestant de Barcelona instal·lada temporalment a Mallorca. Els seus avis paterns eren el poeta Carles Riba i la poetessa Clementina Arderiu, i l'avi matern, Pau Romeva, va ser un dels fundadors d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC), a més de pedagog, escriptor i traductor al català d'obres de Chesterton i de l'*Oliver Twist* de Charles Dickens. Tot plegat va fer que el petit Pau creixés en un ambient culte, catalanista i crític amb el règim del general Franco: "Jo em pensava que era d'una família d'esquerrers perquè eren antifranquistes, i no va ser fins anys més tard que vaig descobrir que eren antifranquistes però de dretes", ha confessat el cantant en més d'una ocasió.

La seva activitat en el camp de la música va començar el 1964, quan amb el seu cosí segon i company de classe Jordi Casassas van formar el grup Els Troba-2. En aquesta època va començar a escriure els primers poemes, alguns dels quals de seguida va transformar en cançons. Dos anys més tard va guanyar un accèssit al premi La vida nova de Cantonigròs pel recull de narracions curtes *Carta a la vida*.

El 1967 va guanyar dos premis literaris al Centre Parroquial Sant Josep de Badalona: es va emportar el primer premi de prosa per *La guerra molla* i el de poesia per *La nit blanca*. També es va presentar i guanyar el 1er Festival de la Cançó Universitària amb "Taxista", que ben aviat publicaria al seu primer disc. Després de ser detingut per participar en una manifestació universitària escriu una cançó relacionada amb l'experiència: "Quatre barres blanc i negre", que inclouria anys més tard al disc *Electròccid àccid alquimístic xoc* (Movieplay, 1975).

En plena efervescència de la Nova Cançó va intentar entrar a formar part d'Els Setze Jutges, encara que va ser rebutjat a causa de la seva veu i la seva manera de vestir. S'explica que no va passar la prova perquè tenia "veu de regadora". Poc després, al full promocional del primer disc (atribuït a Àngel Casas) s'aprofitava de la desafortunada declaració i asseverava: "Té veu de regadora, però una regadora pot fer florir tot un jardí".

La discogràfica Concèntric és qui va publicar aquest primer treball, l'any 1967. Era un EP amb tres cançons: "Taxista", "El matí de Sant Esteve" i "Aquest carrer m'és prohibit", que va suposar un trencament total amb tot el que s'estava fent en català en aquell moment. Mentre Els Setze Jutges i la majoria dels altres cantants englobats a la Nova Cançó s'emmirallaven en la cançó francesa i italiana, Pau Riba no va dubtar a girar els ulls cap als Estats Units i deixar-se influir pel rock i el folk nord-americà. Tot i això, va coincidir amb alguns jutges al disc *El Nadal no té vint anys* (Concèntric, 1967), en què cantava "L'enuig de Sant Josep".

Va cofundar el Grup de Folk, on va coincidir amb Jordi Batiste, Sisa i Oriol Tramvia, entre molts altres. Riba cantava amb Jordi Pujol, amb qui va formar el duet Pau i Jordi. Junts van publicar dos EPs amb temes tradicionals catalans passats per la seva òptica lúdica i divertida: un primer treball amb "La pastoreta", "La viudeta", "La llebreta" i "En Pere Gallerí" (Concèntric, 1968), i "El rei de Xauxa" i "El bon caçador" (Concèntric, 1969). El duet també va enregistrar altres gravacions als discos col·lectius del Grup de Folk. Paral·lelament a la seva activitat amb Pau i Jordi, Riba no va deixar de compondre noves cançons i va publicar dos nous senzills. El primer contenia dues peces, entre les quals hi ha l'èxit més important de la seva carrera: "Noia de porcellana" (Concèntric, 1968). Al segon hi ha un altre dels seus temes cabdals, "L'home estàtic" (Concèntric, 1968). Sovintejava actuacions amb Raimon i Pi de la Serra, i va presentar el seu primer cançoner, *Cançons i poemes*, amb pròleg del cantant de Xàtiva.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=1NxaPovt6M0>

Paral·lelament a la seva inquietud per la música, Pau Riba va explorar els camins del dibuix i del disseny. Després d'haver estudiat disseny i grafisme dos anys a l'escola Massana, va aconseguir que la seva pròpia companyia discogràfica, Concèntric, li oferís un contracte. Així, Riba va passar a ser el responsable de la majoria de portades del segell i, al marge dels seus propis discos, també va treballar per a la resta d'artistes de la companyia: Lluís Llach, Grup de Folk, Maria del Mar Bonet i Guillermina Motta, entre d'altres. El 1969 va participar en un interessant disc EP anomenat *Miniatura* (Concèntric), que compartia amb tres artistes més: Sisa, José Manuel Brabo 'Cachas' i Albert Batiste. El disseny de la carpeta inclou uns retallables, i a l'hora de signar els temes, els cantants anglicitzen els seus noms: Paul R. Riba, James M. Sisa, Al T. Batiste i Josh M B. Cachas. El

gener de 1970 va publicar el seu disc referencial: *Dioptria* (Concèntric, 1970). Concebut inicialment com un doble treball, al final va sortir en un sol vinil, tot i que la carpeta continuava pensada per a dos discos. La segona part, *Dioptria/2* (Concèntric, 1971), va aparèixer un any més tard, el gener de 1971. El primer LP, gravat amb els Om de Toti Soler, es va presentar al Gran Price amb l'espectacle *Elèctric Tòxic e Clàxon So*, després que li fos negat el Palau de la Música Catalana. Quan això va passar, un indignat pau Riba va enviar una botifarra catalana a l'interior d'una capsa d'orquídies lligada amb la senyera a casa dels Millet, a qui responsabilitzaven de la denegació de l'espai. Sisa i Cachas van ser els encarregats de fer-li arribar. Aquell estiu del 1970 va assistir al mític festival de l'Illa de Wight, on segons el llibre Guinness dels Récords més de 600.000 espectadors van seguir les actuacions de Jimi Hendrix, Miles Davis, Jethro Tull, The Doors, The Who, Emerson, Lake & Palmer, Supertramp, Joan Baez, Leonard Cohen, Kris Kristofferson, Donovan? En tornar va enregistrar el segon *Dioptria*, en el qual va despullar el so, preparant-se per la nova etapa de la seva vida que ja començava a bullir-li pel cap.

Pau Riba, Pauet Riba i Mercè Pastor. Foto: Manel Joseph

Després de ser desallotjat la comuna on vivia a l'Avinguda Tibidabo i de passar per aquest motiu al una nit de cap d'any a la presó Model de Barcelona, el 1971 va decidir marxar amb la seva dona Mercè Pastor cap a Formentera. Eren els primers anys del hippisme a l'illa, i Riba volia desconnectar del ritme de vida que portava a Barcelona. En un ambient de proximitat a la natura, Pau Riba va enregistrar *Jo, la donya i el gripau* (Edigsa, 1971). Era un treball gravat a l'aire lliure, i el naixement del seu primer fill, en Pauet, hi és present fins i tot al dibuix de la portada -on mitjançant la tècnica del dibuix ocult hi ha referències a 'jo' (Riba), 'la donya' (Mercè Pastor) i 'el gripau' (el fill acabat de néixer, en Pauet)-, així com a cadascuna de les cançons del disc. S'hi va estar fins el 1974. En aquest temps va compondre *Astarot Universdherba*.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=GhRYybJIMF0>

El seu retorn a Barcelona el va portar d'un extrem a l'altre: de la natura, la pau i la tranquil·litat de Formentera a l'atabalament de la ciutat. De *Jo, la donya i el gripau* a *l'Electròccid àccid alquimístic xoc* (Movieplay, 1975). Paradoxalment, de "La lluna, la pruna" a "Sol solet". A la pel·lícula *La Nova Cançó* (Francesc Bellmunt, 1975) responia una pregunta d'Àngel Casas dient que la seva manera d'implicar-se en la cultura catalana era destruint-la. Els anys 1975 i 1976 va participar a diversos festivals (Canet, León, Eivissa, Mallorca...), però va ser a l'Hornacina de Sevilla, una festa anual de la Universitat de Sevilla, "on se li van creuar els cables en plena actuació i va organitzar un inesperat drama de gelosia i ofuscament que va dividir el públic en bàndols. Va durar hores i va suposar la ruptura definitiva del seu matrimoni amb Mercè Pastor", segons detalla la biografia autoritzada de la seva pàgina web. El 1976 va publicar *Graficolorància: les cançons de Pau Riba il·lustrades per artistes internacionals*, un llibre amb cançons, traduccions al castellà, il·lustracions, i pròleg d'Oriol Tramvia. Com a curiositat, una de les cançons està il·lustrada per Paco Mir, anys abans de fundar la companyia teatral El Tricicle.

El 1977 va presentar un altre dels seus discos essencials: *Licors* (Movieplay). Aquest àlbum tenia dues parts ben diferenciades. A la primera presenta tres cançons líriques ("Crida'm", "Pavana" i "La flor del taronger"), però és a la segona part que arriba el més interessant del disc: la cançó que li dona títol. Es tracta d'un llarg tema -més de 16 minuts- en què introdueix una multitud de sons (una partida de ping-pong, la sirena d'un vaixell, gavines...). El disc es tanca amb "Orenella i gladiol", un tema que va compondre "per amansir l'Oriol Regàs, a veure si em pagava un dels meus projectes", segons les seves explicacions. El títol al·ludeix al nom del mecenes (ORenella I gladiOL), i al final de la cançó juga amb els seus dos cognoms (Regàs i Pagès): "La meva flor es moriria/ si el pagès no la regàs".

Foto per al disc 'Electròccid àccid alquimístic xoc' amb Pau Riba flanquejat pels músics valencians Marino Hernández (baix) i Pepe Dougan (teclats) Foto: Mario Pachecho

El mateix 1977 va tornar a participar al festival Canet Roc, del qual aviat es convertiria en un dels màxims impulsors. El públic que l'havia anat a veure esperava sentir les cançons del recent *Licors*, però Pau Riba es va despenjar amb l'*Astarot universdherba*, una llarguíssima composició *free* que va interpretar al costat dels Perucho's. Els espectadors van rebre l'actuació amb moltes protestes, i la premsa se'n va fer ressò qualificant de 'fracàs' la seva intervenció. Riba es va guardar la venjança fins a l'any 1998. Com que s'havia sentit dir moltes vegades que l'actuació havia estat una llauna, va presentar tot l'enregistrament en una autèntica llauna de conserves - *Astarot universdherba* (G3G)-, amb els retalls de premsa de l'època. El mateix any 1977 va participar a les Jornades Llibertàries Internacionals del Park Güell.

La seva implicació amb el Canet Roc es va accentuar l'any 1978 -l'última edició-, en què va passar a ser-ne un dels organitzadors. A més, va dissenyar el cartell del festival partint d'una pintura de la Mare de Déu de Filippo Lippi. El lema era 'Contrita contradictio Virgo inseminanda' ('Completada la revisió, insemnem la Verge'). Lema i cartell van suposar un dels escàndols més grans de l'època per irreverents. Després, va venir un any sabàtic que va aprofitar per escriure una òpera folk que havia de ser protagonitzada per Maria del Mar Bonet, però que mai no s'ha estrenat. A finals d'aquell 1979 va publicar un senzill amb dues cançons: "Rollo roc" i "Jo penso en tu" (Edigsa, 1979). Així, el nou llarga durada no va arribar fins al 1981. Es va anomenar *Amarga crisi* (Edigsa), un títol de disc que cal començar a llegir per la sisena lletra per tal d'esbrinar-ne la dedicatòria (a Cris i a Marga). Tornava a ser un moment de màxima activitat. L'any següent va estrenar a la sala Zeleste de Barcelona l'espectacle *Roc senskà*, el mateix espectacle que també va presentar a la plaça del Rei, en

el marc del Grec 82. Es va interpretar a si mateix a la pel·lícula *3 por 4*, de Manolo Iborra, i més tard, amb Toti Soler, van realitzar un espectacle infantil, *Història de l'home que no feu mai res de profit*, que van passejar per tot el país. El 1984 va escriure al *Noticiero Universal* la secció *De colega a colega*. I, a la mateixa època, també va protagonitzar trenta capítols de la sèrie per a la normalització lingüística *Digui, digui*, on feia de taxista andalús.

Pau Riba, el més gran iconoclasta de la cançó catalana (II) >>